

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Martini Ehlers Rectoris Scholae Oldenburgensis Oratio
Auspicalis De Iusto Auctoritatis In Opinionibus Pretio,
Pridie Kalendas Novembr. A.R.S. MDCCLXVIII. Habita**

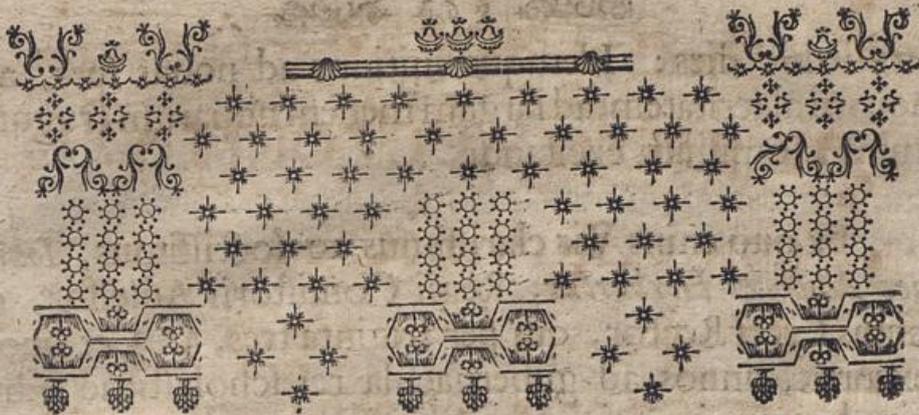
Ehlers, Martin

[Oldenburg], MDCCLXIX

VD18 12141763

Adlocutio

urn:nbn:de:gbv:45:1-19379

ADLOCUTIO

*ad Virum clarissimum atque eruditissimum MARTINUM
EHLERS, quum ad munus Rectoris scholae
Oldenburgensis rite auspiciandum, pridie Kalend. Nov. A.
Aer. Chr. c1513ccLXVIII. in scholam
solemniter introduceretur.*

Desiderii magni ac paene incredibilis, *Vir claris-
sime ac doctissime*, quo Te haec schola, nostra
urbs, et tot filiorum patres, huius urbis ma-
gistratus, hi Maecenates ac piarum elegantiorumque
litterarum illustres integerrimique fautores, omnes de-
nique boni optarunt, expetierunt, expectarunt, finem
attulit

attulit hic dies: Idemque initium ad novas spes, ad nouam alacritatem, ad largam messem nouarum frugum animos omnium excitandi.

Ex quo enim Vir clarissimus ac doctissimus, *Ioannes Michael Herbartus*, Regii Consistorii Adfessor, et huius Lycei Rector, qui per triginta tres, (*) et quod excurrit, annos ad gubernacula rei scholasticae sedit, vir ab ingenio artiumque peritia magnopere politus, primum diuturno satis molestissimoque morbo lectulo adfixus iacuerat, dein plane violentia morbi oppressus de hac vita decesserat; Alter autem ordine Praeceptor, *Fridericus Fischerus*, vir humanissimus, ad obeundum munus ecclesiasticum, quod demandatum ei fuerat, (***) hinc abierat: Orba haec Musarum sedes, in primis utraque superior classis, tristis, in luctu quasi, futuri euentus incerta, inter spem metumque fluctuabatur.

Immor-

(*) Auspicatus est munus scholasticum a. d. XIX. Kalendas Febr. A. c1010ccxxxv. Oratione de puluere scholastico, incundo magis, quam molesto; Diem autem supremum obiit a. d. IV. Nonas Aug. c1010ccclxviii. quum antea Conrector scholae Delmenhorstanae constitutus iuuentuti formandae institutendaeque operam dedisset.

(**) Varensis, inter candidatos ministerii ecclesiastici receptus A. c1010ccclvi. Postea e Subconrectoris ad Conrectoris gradum adicendit, ac superiore anno Pastor ecclesiae Oldenbrocensis designatus, ipso Ioannis Baptistae festo *Xeiporavia* solemniter consecratus fuit.

Immortales autem gratias et agimus, et habemus
 caelesti prouidentiae, rerum humanarum moderatrici,
 quae signum ad melius sperandum sustulit, quae Te no-
 bis, *Vir optime*, e vicina Cimbria ostendit, quae omnium
 voluntates in Te unice expetendo ad amicissimam con-
 spirationem coniunxit, quae mentem tuam flexit aver-
 titque, ut ne in remotiores orbis terrarum fines traherere,
 quae **AUGUSTISSIMUM NOSTRUM REGEM** per-
 mouit, ut commendationi consilioque illustrium ho-
 rum et integerrimorum virorum, quibus publica salus
 curae est, indulgenter locum daret, quae denique Te,
Vir clarissime, impulit, ut ingenii, doctrinae, industriae
 opes abs Te collectas e Cimbria tua libenter pronaque
 voluntate in has potissimum Vestphaliae oras inferendas
 putares.

Facile cognosces, *Vir probatissime*, ex hoc tam di-
 versarum rerum concursu, et tam mira consensione
 animorum, Te non sine numine diuino huic scholae
 nobisque datum. Deus est, qui Te a priori munere
 auocauit. Deus, qui ad repudiandum alias conditio-
 nes inclinauit. Deus, qui Te ad iter accinxit, in via
 duxit, saluum incolumemque una cum tuis in noua
 sede collocauit.

Quod

Quod igitur felix, faustum fortunatumque ac
 prosperum sit sanctissimae nostrae religioni, morum
 innocentiae ac probitati, disciplinae scholasticae inte-
 gritati, omni studiorum, linguarum, litterarum huma-
 nitati, his adolescentibus ad discendum paratis perpe-
 tuo bono, ecclesiae reique publicae commodo non in-
 terituro, Te, MARTINE EHLERS, *Vir lectissi-
 me*, qui iam in academia Te ad hoc vitae genus for-
 masti, qui elegantissimo libello, accurateque scripto,
 et publicam eruditorum approbationem merito, iam
 ostendisti, Te et consilio paratum, et prudentia prae-
 ditum, et animo roboratum, qui egregia iam docu-
 menta industriae scholasticae in patria dedisti tua, Te
 inquam *Rectorem huius scholae* iussu et auctoritate AU-
 GUSTISSIMI NOSTRI REGIS, publicoque
 nomine solemniter pronuntio atque produco.

Auspicare itaque, *Vir ornatissime*, hoc munus
 animo magno et fiduciae pleno. Impigre orna hanc
 spartam, quam nactus es. Redde hanc cathedram,
 hanc scholam multo, quam umquam antea superiori
 tempore fuit, celebriorem. Age causam Dei, religio-
 nis, virtutis, honestatis ac sapientiae verae. Profliga
 impietatem, (*) licentiam, inertiam, vanitatem, tam-
 quam

(*) Non possum, quin locum aliquem e GOTHOFREDI VOCKERODT,
 viri

quam monstra, totius generis humani odio dignissima.
 Commenda institutione atque exemplo innocentiam,
 humanitatem, elegantiamque morum. Confirma
 bonae mentis adolescentes in laudabili proposito. Ex-
 cita scintillas in animis eorum, quibus somnus obre-
 psit. Hortare alacres ad animose decurrendum, et ad
 altius enitendum. Duc infirmiores manu blanda ac
 paterna. Timidioribus animum inspira, et spem no-
 bilem iniice. Eum Te praesta, Vir adhortatione mea
 nequaquam egens, vt omnes intelligant, Te huic scho-
 lae, huic vrbi, his terris, vicinis quoque, diuinitus
 obtigisse. Da operam, *Vir optime*, omnesque neruos
 intende, vt neque Te nostri, neque nos Tui umquam
 poenituisse videamur.

Arduum, inquires, negotium, et molestum, et la-
 boris curarumque plenum hoc erit. Fateor equidem,
 ac memini, virum aliquando pietate, eruditione, mu-
 nerum

viri perpetua memoria dignissimi, *Consultationibus de litterarum studiis*
 exscribam: "Humaniores vulgo; et politiores litterae appellantur, quae
 traduntur in scholis. At quaeso, quibus artibus aetas ad humanitatem tu-
 tius, consultius et salutarius poterat informari, quam Christi doctrina dili-
 gentius inculcata, et ipsius doctoris in schola vitae actu expressa? Quid
 potentius emendare poterat mores inconditos, quam diuinae sapientiae ele-
 menta, et eorum sollicitum exercitium in poenitentia, precibus, lauda-
 tione Dei, odio et contemtionem sui, amore Christi, affectu in contuberna-
 les fraterno, patientia, castitate, submisso agendi loquendique consuetu-
 dine, et reliq."

B

nerum grauitate ac meritorum magnitudine summum, aperte ac publice declarare, (*) quum muneris scholastici auspicio, egregio et ipsi viro (**) demandati, solemnifermone consecraret, *molestissimam ei provinciam imponi, maximis difficultatibus et odiis hominum obsessam, eumque, si ea recte fungeretur, hominem longe vexatissimum futurum.* Quod quidem iudicium ab istorum temporum tristitia et iniquitate, vbi odium verae pietatis vanitasque fucatae scientiae optimi cuiusque animum misere sollicitabant, non abhorrebat.

Saeculi nostri laetior est facies. Habebis, *Vir praestantissime,* Deum propitium, qui piorum rectique amantium partes tuetur, labores, curas, molestias leuat, auxilium ac vires benignissime pollicetur, et fidelissime praestat, neque viros bene merentes, et in recte factorum scientia potius acquiescentes, quam in lubricorum praemiorum aucupio versantes, umquam contabescere passus est.

Habebis,

(*) Erat HENRICUS FERGIUS, Superintendens in Ducatu Gothano Generalis, cui academicas exercitationes epistola lectu dignissima Vockerodt dedicauit.

(**) GOTHOFREDO VOCKERODT, cuius Consultationes, liber sanis principis refertissimus, Gothae A. MDCCIV et v. vna cum aliis eius scriptionibus in 3vo lucem viderunt.

Habebis, vt INDULGENTISSIMUM REGEM, cuius iam expertus insigne beneficium es, ita *hos Viros* in illustri hoc confessu iam praesentes, Maccenates, generis nobilitate, munerum splendore, consilio, auctoritate, prouidentia illustrissimos, integerrimosque, tuorum conatum, studiorum et laborum suffragatores, qui gratia Te sua sustineant, consiliis iuuent, beneuolentia subleuent, auctoritate tueantur, et ad Te ornandum, excitandumque nihil reliqui faciant,

Habes ex ordine *urbis senatorio Viros amplissimos*, tum litteratissimos, tum rerum gerendarum vsu ac dexteritate cognitos, qui bene Tibi cupiunt, et florem nostrae scholae non mirifice tantum exoptant, sed magno etiam studio amplificare annitentur.

Habes hos iam *tuos Collegas*, viros probos, doctos, humanos, socios comitesque vigiliarum et curarum tuarum, qui Te ducem alacres sequentur, consilia salutaria libentes audient, modestis monitis haud grauate parebunt, tuoque inprimis exemplo ad optima quaeque ac iuuentuti salutaria impellentur.

Habes nostra in vrbe ac regione viros liberali doctrina politissimos, in suo quemque scientiae genere
 B 2 prae-

praestantes, ab studiorum humanitate numquam, nisi grauioribus negotiis interpellentur, alienos. Eos Tibi deditos, amicos, approbatores, laudatores existimato fore.

Habebis tot parentes, filiorum bonae spei, et pulcra indole praeditorum amantes, ac de salute liberorum accurate sollicitos, qui tuam in iuuentute formanda fidem vehementer expectant, qui grato animo suorum in litteris, virtutum, pietatis amore progressus agnoscent, qui in nouam vocati spem bene merituro praemia meditantur, et ad bene faciendum propensi videntur.

Habes iam, et habebis adolescentes labe saeculi nondum infectos, licentia morum nondum corruptos, voluptatum illecebris nondum eneruatos, sed alacritate proficiendi accensos, amore liberalium artium inflammatos, et ab inferiore cognitionis gradu cupide ad altiores paullatim tendentes. Quos si fideliter erudieris, et ad bonam frugem perduxeris, viri Te amabunt, senes gratiam habebunt, et ipsa posteritas memoriam tuorum temporum collaudabit.

Egone

Egone denique me, *Vir clarissime*, ac *venerabiles meos collegas* taceam? *Mihi crede, Vir optime*, Tu nos amicissimos Tibi experiere, voluntate coniunctissimos, tuarumque rerum prosperitate sincere laetatu-
ros. Si quid erit in nobis vel consilii, vel officii, vel studii, non commitemus, vt in Te diligendo cuiquam concessisse videamur.

Quanta cum voluptate lustrationibus posthac ludi huius litterarii et ego, et nos omnes intererimus, quum hanc Musarum sedem pulcrius in dies effloruisse, pietatem ac virtutem robustiores neruos induisse, doctrinae ac bonarum artium studia maiora semper incrementa cepisse, patriamque nostram ex industria tua fructus identidem vberiores percipere posse intelligamus! Hoc optamus omnes a Deo immortalis, praepotente rerum omnium moderatore,

Nihil iam reliquum est, *Vir clarissime*, quam ut ille Deus O. M. quae vota pro flore ac fructu huius scholae, pro litterarum elegantiorum incremento, pro salute patriae, pro exoptatissimo Regis in sua regna reditu, pro felicitate temporum, ac pro tua etiam tuorumque incolumitate ac valetudinis firmitate pie nuncupamus, ea omnia rata, certa, fixa esse iubeat.

Vir

*Vir Illustrissime, Excellentissime,
Auditores suis quique titulis decoribusque ornatisimi,
honoratisimi, omnique, qua par est, pietate et
observantia, venerandi et colendi,*

Diligenter ad ea, quae in hoc terrarum orbe fiunt
et ad eorum causas attendentem fugere non
potest, ex quavis alia potius causa, quam et ratione
proficisci fere omnia. Negari quidem non potest, ho-
mines ratione esse praeditos, sed et id, proh dolor, ne-
gari nequit, illos fere numquam ratione ductos vivere.
Quamvis quisque persuadere aliis studet, omnibus suis
consiliis atque actionibus rationem praesidere, quam-
vis ut sibi metipso probetur, vel sibi ipsi persuadet, se
rationis praecepta sequi: paucissima tamen sunt exem-
pla, homines ad solius rationis nutum in agendo quin
et in cogitando respicere. Animi perturbationes, va-
riarum

riarum rerum cupidines, fortunarum, temporis et corporis habitus, multaue alia efficiunt, ut hoc vel illud appetant aut fugiant, probent aut rejiciant. Ad varios multarum rerum motus consociatos rationi non obtemperantes etiam in primis auctoritas est res renda. Certe et haec, ut reliqua, quibus praeter rationis suasionem ad agenda et credenda homines inducuntur, multorum malorum causa est. Inde fere omnes opiniones praecipitatae de bono et malo, de vero et falso oriuntur. Quis vero est, qui nesciat, quam iuste in has opiniones praecipitatas semper ab omnibus, qui veritatis vere fuerunt studiosi, querelae sunt effusae? Auctoritas usque huc in causa est, cur alii alios sub religionis specie summo odio persequuntur et multa hominum millia multis variisque suppliciis mortique ipsi traduntur; in causa est, cur mala exempla tot tantaque vitia irritant, cur moribus et vitae sociorum, quid recte et bene factum sit, non examinantes homines credunt; auctoritas non ratio ejusque lumen tandem et in causa est, cur tot omnis religionis revelatae, omnis adeo virtutis contemptores videmus. Quae quum ita sint, quid miremur, si auctoritates esse contemnendas rationeque semper pugnandum ubique contenditur? Sed jure tamen veremur, ne non satis cauti in querelis istis simus. In depravato hoc hominum statu felicitas illorum requirere

quirere videtur, ut et auctoritate homines moveantur. Quid? quod affirmare ausim ad auctoritatem nos confugere rationem ipsam saepe jubere. Res ipsa quum non parvi est momenti, et quum nexus, qui scholae rectori cum collegis et discipulis, quin et cum iis, quorum curae schola est tradita, intercedit, ita est comparatus, ut ad successus laborum scholasticorum mire faciat, si recte hac de re sentit: id agere studebo, ut *justum auctoritati in opinionibus pretium statuam.*

Felicissima, *Viri O. O. honoratissimi* me judicarem, si sperare mihi liceret, me istuc conantem fore, ut intelligentium exspectationi satisfacerem. Aegerrime certe ferrem, si male partes meas agens de benivolentia et amicitia, qua me dignum judicastis, cujus tot haud dubia signa expertus sum, et cujus pretium nihil omnino aequare posset, aliquid deminuerem. At quantumvis magno *Vobis* placendi desiderio flagro, nimium ingenii mei viribus considerem, nisi et *Vestrae* benignitati et indulgentiae aliquid debere etiam vellem. Quo me amplectimini favore, eum igitur in me, de auctoritatis pretio disputante, judicando ut et audiatis, demisse, observanter etiam atque etiam rogo.

Quid auctoritas, quid opinio sit, non est quod ostendam. Latere neminem potest, opinionis nomine insigniri quamlibet sententiam, cujus veritas vel re vera

C incerta

incerta est, vel extra omnem dubitationis aleam aliis posita non esse videtur. Et quis est, qui nesciat, auctoritatem nihil aliud esse, quam hominis dignitatem et omne illud, quo aliquis actionis aut opinionis cujusdam auctor fieri potest. Videamus igitur, quatenus haec auctoritas, quae opinione sapientiae et virtutis homini conciliatur, sit laudanda ac tanquam bonum generi humano concessum considerata. Omnis, qui in hoc, quod habitamus, hujus mundi theatro observatur ordo ac concentus, soli fere auctoritati debetur, et hac sola laude jam auctoritas foret clarissima, si nullo alio titulo commendanda esset. Quum nullus omnino homo ulli alii homini in factis, moribus et cogitationibus perfecte similis est, quum omnes homines alii aliter sentiunt: omnes magni conatus, qui multorum hominum consensum requirunt, sine illa auctoritate irriti redderentur, quia unusquisque in modo agendi suae rationis lumen aut suarum cupiditatum impulsus sequeretur. Nec ullum imperium firmum et stabile esset, nisi auctoritate et dignitate, qua pauci sunt ornati, reliqui moverentur ad illis paucis obediendum. Nam vis et potestas in obedientium inest manu, quippe quorum numerus major est. Ideo Tacitus etiam reges vel principes auctoritate suadendi magis audiri, inquit, quam jubendi atque imperandi potestate. In eandem quoque sententiam, Livio auctore, Appii, ferocis consulis

fulis Romani, legati et tribuni, *imperii vim omnem in consensu obedientium esse*, monent. Auctoritatis quidem maiestate etiam id efficitur, ut quam plurimi homines et iniusti imperii pondere premantur, et ut felicitas humana, quae aequabiliter per omnes homines fusa et dispersita esse deberet, quatenus in donis fortunae externis fruendis consistit, ad paucos solummodo vergat. Sed summi numinis suprema omnium rerum cura etiam prouisum est, ut et auctoritati, sicut omnibus reliquis rebus, quarum concursu mundus regitur et movetur, certus modus sit, quem transgredi hominibus non licet. Naturae leges, si nimis violantur, tandem in iura sua redeunt hominesque, nimia miseria pressos, liberos reddunt. Id certe verum est, auctoritatis vim generi humano beneficam esse posse et re vera esse. Tum etiam fidei et auctoritati aliorum merito credimus, si de re nobis incognita agitur. Ingenii nostri tanta quum non est vis, ut immensum cognitionis humanae campum amplecti quilibet possit, si vel ad id natus esset, ut, quae homini cognoscere licet, investigaret et perscrutaretur omnia; quin quum maxima hominum pars nec ulli scientiae magnopere operam dare potest: rationi consentaneum est, nos aliorum auctoritati in omnibus illis rebus, quae nobis non sunt cognitae, cedere et fidere. Haec tantummodo nobis cautio esto, ne temere quid credamus, quod omnino

301

C 2

ab

ab interni, qui nobis de vero et bono est, sensus et a naturae approbatione abhorret. Nec non videamus, ut hominis intelligentis, honesti et sinceri indicia, antequam illi confidimus, in illo deprehendantur. Quod quidem ut fieri possit, in qua illi fidendum est, ejus rei cognitio nobis sit, necesse non est. Quum hac caremus, idonei rei iudices non essemus futuri. Sufficit, si in rebus, ad vitam communem pertinentibus, hominem prudentem et bonum illum cognovimus.

Haec omnia ab iis, qui in auctoritates et inde orientes opiniones praepudicatas tanto clamore invehuntur, non satis considerari solent. Ita auctoritatis jura defendens, minime vero dixerim, hominem, qui rem bene perspectam habet, se ad hominum aliter sententium auctoritatem adjungere debere. Auctoritatis nulla sunt jura, si hominis ratio ipsa claro illi lumine praecit, veritatisque vestigia illi ostendit, quamquam et tum cavendum ipsi est, ne nimis viribus suis fidat, ne amore sui ipsius aut cupiditate, opinionem suam potius defendendi, quam veritatem cognoscendi, ad aliquid credendum aut agendum inducatur. Si quis certe persuasus est, se modeste de suis animi facultatibus sentire et ingenii sui indole ad id potius trahi, ut ad aliorum sententiam accedat, quam ut suam ipsius opinionem retineat: ne ullius tum auctoritatem curet,
nec

nec si reipublicae leges permittunt, dubitet suam ipsius intelligentiam sequi. Qui aequus aliorum iudex est, malam hoc in partem accipere non potest, nec diversissime sentientem eam ob rem minus amare debet. Nolite igitur, A. O. O. H. timere, ne veritatis immo etiam hominis iuribus aliquid detraham, dum contendere ausus sum, cauto veri amatori nec auctoritatem esse spernendam. Sed reliquum est, ut dicam, quando potissimum auctoritati nos cedere ratio et veri ipsius studium jubeat.

Auctoritas hominum aliter sentientium tum magno apud me pondere esse debet, quum alii in omnibus ad rem, de qua sermo est, pertinentibus cognoscendis diligenter et diu sunt versati et totum rerum ambitum sibi cognitum reddiderunt, quum ipse non nisi quasdam consideravi aut cognovi illius rei partes, et quum de partibus illius recte judicare non possum, nisi totam oculis perlustrare mihi contigerit. Quis nostrum est, qui experientia non sit doctus, se studiis obsequentem multa sibi penitus persuasisse, quae melius edoctus falsa deinde cognovit? Si quis ab humano genere omnino esset sejunctus et si ipse rationi convenienter viveret, nec sua ipsius experientia de mysterio infando humanae stultitiae erudiri potuisset: rideret certe, si legeret, gentem quandam ratione praeditam meliora videre et

probare, et deteriora tamen sequi; rideret doctorem
 admirabile illud paradoxon, quod suae rationi omni-
 no repugnare videtur, tradentem. Scimus tamen, ex-
 perientia admoniti scimus, nos homunciones tam per-
 verse maximo Dei beneficio abuti. Quomodo vero
 id fieri possit, qui explicare proterimus, nisi quid ratio,
 quid cupiditates, quid instinctus in homine efficiant,
 antea bene perspexerimus et totum hominem interio-
 resque etiam animi recessus cognoverimus? Valeat
 igitur aliorum, qui rem ab omni parte probe confide-
 raverunt et didicerunt, apud nos auctoritas, si ipsi ad
 illam totius rei cognitionem non pervenimus, nec sine
 metu quodam ab illorum sententia discedamus.

Et tunc auctoritas rationis ac cognitionis locum
 jure tenet, si experientia optima omnium rerum magi-
 stra nobis adhuc deest. Quae homo experientia ipsa
 doctus commendat aut vituperat, minime esse negli-
 genda, non est, quod multis ostendam. Si solis argu-
 mentis quis pugnat, rei que laudes solis ratiocinationi-
 bus nituntur, non eadem est fide dignus, qua ille, qui
 experientia et sensu, quid bonum et quid malum sit,
 didicit. Experientia duce tam flammeis demum, qui
 sapientiae et virtutis sit honos, et quae sint infortunia,
 quae hominem vitiis obrutum, pigritiae deditum, quin
 et imprudenter rusticeque viventem sequi solent, animo
 reprae-

repraesentatur coloribus, ut ad faciendum aliquid aut non faciendum moveatur. Vita igitur et consilia hominis hac experientia docti ad vitam jucundam et fortunatam tendenti maximi esse momenti debet. Et adolescentis, ut Cicero recte monet, est, majores natu vereri exque his deligere optimos et probatissimos, quorum consilio atque *auctoritate* nitatur, ut incuntis aetatis inscientia senum prudentia constituatur et regatur. Hoc de parentibus respectu liberorum et de illis, qui juventuti erudiendae et formandae praesunt, magistris, quatenus hi vere paterno amore discipulos amplectuntur, imprimis valet. Quot miseras et aerumnas, cum quibus per totam saepe vitam luctantur, juvenes vitarent, quam pauci tam periculosa et iniqua valetudine conflictarentur, et quod vitae commoda impetrarent, si amici patris et praeceptoris monita magis curarent et observarent! Et quis est humano generi amicus, qui non optet, ut parentum et praeceptorum auctoritas majore esset vi et pondere? Eo magis hoc est optandum, quum externa rerum species mala, quae inde oriuntur, quam rarissime minatur, et quum crudelia saepissime venena dulci sub melle latent. Si quis jucundum, quo mens pravis cupiditatibus obediens, fruitur, sensum, et amarum, qui illius sensus fructum excipit, dolorem et taedium, si puram, quam virtutis, prudentiae, omniumque, quae ad homines felices red-

den-

dendos ab omnium rerum creatore et moderatore nobis sunt praescripta et commendata, officiorum studium parit voluptatem, et incommoda, quae et ex hoc studio, ut homines sunt, saepe oriri solent, certo iudicio ponderat: non certe potest, quin fateatur, et Epicureo, voluptatibus et doloribus omnia ponderanti, virtuti omnique, quod bonum est, esse studendum, longeque dulciores et constantiores voluptates ex virtutis honestique studio oriri, quam quae ex effrenatis animi cupiditatibus satian- dis proficiscuntur. Quatenus aliquis aetate magis pro- vectus est, bona et mala, quae hanc vel illam vivendi rationem comitari solent, melius et accuratius ponde- rare potest. Huius igitur iuniores experientiam, con- siliis et monitis suis obedientes suam facere possunt, ita ut ipsi, quae nocent experiri non sint coacti. Verum quidem est, et hic saepe valere, quod cuilibet, qui ipse de re aliqua iudicare potest, est commendandum, nec hic saepe omnia esse temere credenda. Sed quum non facile hac in re peccatur, et quum facile quisque videt, an ex amore veri et boni seniorum consilia proficiscan- tur nec ne: hoc attigisse sufficit.

Quae usque huc in laudem auctoritatis dixi, pauci, credo sunt, qui non probent. Num vero etiam a me stabitis, veritatis amici, si contendo et eruditissimis hominibus in illis scientiis, in quibus prae aliis sunt optime

optime versati, auctoritatis jura saepe sacra esse debere? Videte saltem, si placet, quid et hic in laudem auctoritatis dici queat. Quamquam duas res sibi repugnantes simul veras esse non posse, nemo non credit: multa tamen exempla sunt hominum, quorum alter affirmat, quod alter negat, et ita quidem, ut quilibet veritatem se sequi sibi penitus persuadeat. Nec non saepissime accidit, ut boni et periti litterarum judices alterutri horum plures ingenii dotes tribuere vix audeant, et ut utriusque auctoritas eodem sit apud illos, qui ipsi de rei, cujus sub judice lis est, conditione et veritate judicare non possunt, pretio. Quo casu auctoritas fluxa merito alios impedit, quo minus ad veritatem sibi aliquid persuadeant. Et haec auctoritatis vis non modo ad alios rerum, de quibus agitur, non satis peritos, sed et ad eos ipsos pertinet, qui res sibi oppugnantes defendunt. Quantumvis magna animi contentione rem bene perspicere operam dederim, quantumvis eximia judicandi facultas mihi, vel intelligentibus judicibus, a natura sit tributa: modeste immo et timide tamen id, quod alius homo eruditus, qui non minore, vel meo vel aliorum judicio, ingenii acumine praeditus est, negat, mihi affirmandum est. Quin ipse mihi fidere jure dubito, nisi severum examen subiero et convictus fuero, me non cupiditate id, quod semel affirmavi, defendendi adversarii que sententiam

D

refu-

refutandi falli, sed solo amore veri et boni in opinione
 mea defendenda duci. Quod quidem si compertum
 habeo et certissimis argumentis de sententiae meae ve-
 ritate persuasus sum: modestia quidem, qua quisque
 de se judicare debet, non amplius postulat, ut senten-
 tiam meam, tanquam opinionem incertam, confide-
 rem et de illius veritate dubitem, sed quamdiu adver-
 sarius meus argumentorum meorum vim non cogno-
 scit et quamdiu eodem, quo ego, modo de suae sen-
 tentiae veritate convictus est, minime postulandum
 mihi est, ut ille, et qui opinioni suae adhaerent id,
 quod ego verissimum esse credo, tanquam verum et
 certum accipiant. Quum non sine superbia mihi ma-
 jorem ingenii aciem tribuere possim, quam illi, et
 quum plura mihi ab illo non sunt poscenda, quam
 quae ipse illi concedere volo: mei est, non indignari,
 si sententiam meam opinionibus adscribat, sicut ipse
 ipsius sententiam opinionibus dubiis adnumerare audeo.
 Porro aegre non feram necesse est, si, quatenus per
 jura illi debita fieri potest, suae potius quam meae aut
 ullius alius hominis lumen in cogitando et agendo se-
 quitur. Quum enim argumentis eum ad sententiam
 meam adducere non possum et ita res ad auctoritatis
 judicium redit, inique cum illo agerem, si meam ma-
 jore, quam suam, auctoritatem pondere esse contem-
 dere vellem.

At

At grato potius animo benignitatem, qua me *Auditores* O. O. rite venerandi ac colendi, audivistis, me agnoscere quam plura de auctoritate ejusque in opinionibus pretio addere convenit. Ago igitur habeoque Vobis gratias, A. A., non modo pro hoc vestrae in me benignitatis testimonio, sed etiam imprimis *Vobis, Patroni ac Fautores*, qui Regiam et hujus urbis curiam ornatis, pro insigni illa fiducia, qua unanimi consensu, quod jam *Augustissimi Regis nostri* auctoritate in me suscipio, munere me dignum judicare *Regique* cum in finem commendare voluistis. Felicissimus certe ero, si vita et facultas mihi contingent, ea, quae in usum scholae hujus expectatis, praestandi. De eo saltem Vos persuasos esse velim, me, quantum per vires meas fieri poterit, id esse acturum, ut juventuti mihi creditae et credendae fidelem ad cognitionem et amorem veritatis, virtutis, omnisque boni et pulchri ducem me praebeam. Nam sicut amor et benignitas vestra dulcissimum pretiosissimumque laborum meorum praemium erit, sic illo amore dignum me reddere dulcissimum jucundissimumque mihi laborem semper fore ostendere Vobis studebo. Quae vero promittens non possum, quin et optem et sperem, *Vos, Maecenates, summe venerandi ac colendi*, et imprimis *Te, Vir venerabilis*, qui hanc mihi jam provinciam tradidisti et qui tam egregie in re scholastica versatus es, *Vos, inquam,*

omnes fore, qui conatus meos benivolentia, opera et consilio adjuvetis. Tunc et audacter sperare mihi licebit, me scholam hanc, id quod maxime in votis est, prae aliis florentem esse visurum.

Et illa, quae Vos, quos socios laborum scholasticorum habebo, mihi dedistis amicitiae testimonia, grato animo accipio. Eo jucundiore voluptatis sensu operae, quam juventuti Oldenburgensi datis, meam jam adjungo, quo certius est, nos amicitiae vinculis conjunctos conjunctis etiam viribus partes nostras esse acturos. Et scitis, quae conjunctorum studiorum sunt praemia, felix laborum successus, animi tranquillitas et vita jucunda. Quod ad me attinet, spero, Vos esse persuasos, omnes meos conatus eo esse redituros, ut recte munere mihi demandato fungar et ut Vobis simul prober.

Nec possum, quin Vos, qui jam cura mea eritis, juvenes ornatissimi et jucundissimi, paucis adhuc alloquar. Nolite timere, ne cum homine difficili et moroso res Vobis sit futura, qui Vos jucundos animi motus sentientes, ad quos juvenus nata est, vituperet et condemnet. Me doctorem et monitorem accipientes amicum, tenero amore Vos prosequentem, simul accipietis. Quovis felicitatis et voluptatis genere, cujus Vos participes reddere possum, et ad quod Vos ducere mihi

mihi contingit, Vobiscum fruar ac si illa felicitas ac voluptas mea esset. Sed et id apud animum constitutis et in animum saepe revocetis velim, immo rogo et obsecro, ea, quae *Amplissimo hujus urbis senatui et splendidissimis Regiae curiae Proceribus* dedi promissa, mihi esse servanda, meique esse in id vires meas intendere, ut virtuti et honesto amicos Vos laudare aut reddere mihi liceat. Et vere paternus, quo Vos amplectar, amor, ita me felicitati vestrae studere, semper jubebit. Si quid igitur erit, quod religionis virtutisque sacris praeceptis repugnet, et quod Deo omnibusque bonis probari nequeat: laesi boni et honesti aut potius laesae vestrae felicitatis causam indefesso studio agam. Verum enim vero, ut ne me morosum severumque actionum vestrarum observatorem et custodem metuatis: id etiam praestabo, ut teneri amoris, quotiescunque reprehendendum aliquid mihi fuerit, indicia videatis, et amici Vobis dediti Vocem audiatis. Memineritis autem, Juvenes jucundissimi, etiam velim, quaenam homini ita Vobiscum agenti debeantur. Dulcissima pectus praeceptoris ita sentientis voluptate tentatur, si studium, quo illis amorem sapientiae et doctrinae propinare operam navat, agnoscunt, et si eodem, quo illis litteras tradit, ardore illas accipiunt et amore amoris respondent; sed et omnium mortalium miserrimus est, si ipsius amorem parum curant et verecundiae, quae opti-

discipulis

optimiū iuuentutis ornamentum est, parum memores laetissimam muneris sui spem fallunt. Non sine magno vero gaudio id cogito, inter Vos jam esse, quorum haud dubia jam diu amoris tenerrimi signa expertus sum. Quidni etiam credam et sperem, et reliquis animum tam bene a natura informatum contigisse, ut dulcem mutui amoris affectum sentiant, et ut ea, quae inde nascitur, voluptate frui studeant?

At verò quum omnes hominum spes et labores inanes sunt et ad irritum cadunt, nisi *Tu, alme* omnium rerum *Pater*, conatus nostros secundas: ad summam *Tuam* benignitatem confugio et *Te* oro obtestorque, ut sapientiae *Tuae* lumine auxilioque *Tuo* de iuuentutis huius scholae salute cogitanti et illam ad quodvis salutaris cognitionis et felicitatis genus formare conanti numquam non mihi praesto sis. Nisi tu valetudinem meam sustines, gratia atque ope tuai me adjuvas, scio, tantorum officiorum onus me jam subire, ut ad illa praestanda et ad hoc bene ferendum humeri mei non valeant. *Tuo* igitur numine, *Tuaque* cura efficias, ut quamdiu huic scholae operam do, magnus iuuenum, multa doctrina, haud fucato virtutis amore, moribus bonis civilibusque instructorum, numerus ex hac doctrinae virtutisque sacra officina exeat, supplex *Te* oro obtestorque.

Sup-

Supplicibus etiam abs *Te*, summe benignissimeque huius mundi moderator, precibus peto, ut *Augustissimus*, quem Regni Danici terris praesidium proposuisti, *Rex* carus Tibi semper sit, omnibusque consiliis, quae ad regiones, suae curae traditas, felices reddendas capit, providentia Tua praesideas. Tota etiam *Regia Domus* ac *stirps* sub divina *Tua* tutela incolumis semper esto. Sicut *omnes* qui *Regi* in terris, imperio suo subditis, regendis a consiliis sunt, manusque praebent, ita et inprimis harum regionum illustrissimus atque *excellentissimus Praeses*, *illustres* curiae Regiae *Proceres*, *amplissimus* hujus urbis *Senatus*, supremus tandem rei ecclesiasticae et scholasticae harum regionum *Praepositus*, quorum sub auspiciis huic scholae serviam, divinae tuae curae ut commendati sint et omnibus bonorum felicitatumque generibus cumulentur piis tandem votis ac precibus abs *Te* peto et efflagito.

NOTA.

Eorum causa, quibus, oratiunculam meam legentibus, Positivus, qui p. 16 et alias post: *Quis est, qui nesciat* et post *cur relativum* occurrit, offensioni fortasse fuerit, addendum est, me scribentem consilio illo usum esse. Res ipsa et quae philosophus acutissimus *de Prémontval* in libro *Préservatif contre la corruption de la langue françoise* inscripto pag. 73-93. Part. I. de usu Indicativi et Coniunctivi eleganter et solide disputavit, fere effecissent, ut tyranni, quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi, auctoritatem invadere ausus essem.

Secundum regulam universalem, quae in omnibus linguis observari deberet, Coniunctivus nunquam de eo, quod omnino est certum et definitum adhibendus est. Illa minime tam est negligenda, quum illa observanda ambiguitas aut falsus adeo sensus tolli-

tollit-

tollitur. Negligitur vero, si Romani, de magno quodam et noto crimine loquentes, dicunt: *Quis est, qui nesciat, quantum orimen commiseris.* Quod explicantes si conjunctivi vim assequi velimus, hic est sensus: *Quisque quidem scit, te crimen commisisse, sed ignorat fortasse unus et alter, quantum illud crimen sit.* Indicativo vero utens dico, quod cogito. Nemini magnum illud crimen, quod commisisti, ignotum est. Quod ad *cur relativum* attinet, non aliter saepe res se habet. *E. g. Haec est causa, cur, id est, propter quam, ita me gesserim,* ad Conjunctivum si respicimus, significare non potest: *Nus diesem Grunde habe ich so gehandelt.* Illi legi universali, quam res ipsa, non linguae cujusdam ratio peculiaris fert, etiam nostrates obediunt, et de *Prémontval* contendit, Francogallos illam vel contra usum sequi debere. At enim lingua latina est, ut dicunt, mortua: ne quis igitur aliquid in illa mutare sibi sumat. Certe nec vocum nec enunciationum significationem mutare nobis licet, quia alioquin, qui Veteres scriptores Romanos legens latine didicit, scripta ejus, qui aliam vocibus significationem tribuisset, non intelligeret. Nec eandem ob causam sine urgente necessitate verba, veteri latio incognita, sunt usurpanda. Sed et Romanus, recte de usu Indicativi et Conjunctivi judicans, idem, quod de *Prémontval* monuit, monuisset: et ratione assentiente quidni et reliqui Romani assensissent? Quod vero sumentes quidni et nos rationem ducentem sequeremur? Eodem modo usus litterae *v* recte, si illam, prout pronuntiatio jubet, adhibemus, constituitur et *j* recte assumitur, etsi *j* Veteribus incognitum et *v* vocalem a *v* consona ab illis distinctam non fuisse pateat. *GESNERUS*, qui utraque littera, ut in monumentis et cippis invenitur, usus est, iisdem illis argumentis inductus Veterum orthographiam, quam omnes reliquae Europae gentes rejecerunt, nec sibi probari, in ultimis vitae annis falsus est. Verum enim vero quamquam haec aliaque mihi persuadent et in lingua, quae quidem non est patria, sed hereditatis jure et usu tamen nostra, ad altiorem perfectionis gradum tendere nobis licere: rem mecum reputans tamen fateor ejusmodi quid vix suadendum esse, quia, quod jus cauto et gnaro rei judicij concedi posset, illo multi alii male uterentur. Conjunctivum quoque reposuissim, nisi plagula prima prelo jam fuisset sublata. Jam vero hanc notam quam Indicativum, ut erratum adjicere, malui. Fortasse inter lectores meos erunt, quos hac de re mecum philosophari juvit. Fortasse et erant, qui Veteres legentes exempla reperient, quibus regula illa universalis confirmari possit. *Plautus*, illius vim saltem sensisse videtur si, *videste, inquis, quam mox vapulare vis.* *Amphitr.* I. 1. v. 204. Idem alio, qui mihi jam non occurrit, loco et dixit: *dic, quam mox hoc erit factum.*

Cod. pro Plaut. Amphitr. c. 49

